

ไขข้อข้องใจ “ทำไม...ต้องเพาะเมล็ดกล้วยไม้ในขวด?”

เรื่องและภาพ
บัวสร้อย มลาล

เหตุผลที่ต้องเอาเมล็ดกล้วยไม้อย่างพวกเรา มาเพาะในขวดหรือเพาะบนอาหารสังเคราะห์ ในสภาพปลอดเชื้อนั้น เนื่องจากเมล็ดของพวกเรามีขนาดเล็กมาก ในฝักหนึ่ง ๆ มีเมล็ดได้ตั้งแต่เพียงไม่กี่เมล็ดไปจนถึงนับหมื่นนับแสนเมล็ด กล้วยไม้บางชนิดมีมากถึงล้านเมล็ด ดังนั้นอาหารที่สะสมภายในเมล็ด (endosperm) จึงมีไม่เพียงพอต่อการงอก ซึ่งในธรรมชาติต้องอาศัยเชื้อราไมคอร์ไรซาในการงอก ต่อมาทราบว่าเชื้อราয়ยคาร์นิไฮเตรทให้เป็นน้ำขาล เพื่อให้เมล็ดกล้วยไม้นำไปใช้ เชื้อราได้ที่อยู่อาศัย ส่วนเมล็ดกล้วยไม้ได้รับอาหาร นับเป็นความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (symbiosis)

อีกอย่างหนึ่งนะ การนำเมล็ดมาเพาะบนอาหารสังเคราะห์ จะช่วยให้ได้จำนวนต้นกล้า (seedling) มากกว่าการเพาะเมล็ดในธรรมชาติหลายเท่า เนื่องจากได้รับอาหารอย่างเพียงพอ และมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

มาลองเปรียบเทียบดูว่า สภาพก่อนเพาะเลี้ยงอยู่ในขวดและหลังออกขวด ไปปลูกในสภาพธรรมชาติ แยกต่างกันอย่างไร? ไปดูกันเลย!

การเลี้ยงในขวดแก้ว

มีการปรับแสงและอุณหภูมิที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโต โดยเฉลี่ยแล้ว ให้ความเข้มแสงประมาณ 2,000–3,000 lux เป็นเวลานาน 12–18 ชั่วโมงต่อวัน อุณหภูมิในการเลี้ยงจะอยู่ระหว่าง 22–29°C เนื่องจากอาหารสังเคราะห์มีธาตุอาหารต่างๆ ที่จำเป็นและเพียงพอ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ให้รอยึดเกาะ ทำให้เราสามารถเจริญเติบโตอยู่ในขวดแก้วได้

การเลี้ยงในสภาพธรรมชาติ

ก่อนที่จะนำพวกเรามาออกขวดแก้ว พี่ๆ เราต้องค่อยๆ ปรับอุณหภูมิและความชื้น ให้เหมาะสม เนื่องจากเราเคยชินอยู่ในสภาพที่ควบคุมให้เราอยู่อย่างสบาย เราจึงต้องพยายาม อย่างมากในการปรับตัว ให้เข้ากับอุณหภูมิภายนอกที่เปลี่ยนแปลง ในแต่ละช่วงเวลาของวัน ซองหาอาหารและน้ำเอง ซึ่งหากผู้เลี้ยงไม่มีความรู้ความเข้าใจ จะทำให้กล้วยไม้อย่างพวกเรา...**ตาย**ได้

ฟังดูแล้ว..น่ากลัวจัง
หินนั้นขอยอยู่ในขวดไปตลอดชีวิต
คงจะดีกว่านะ
ไม่ต้องผจญชะตากรรมนอกขวด

ไม่ได้หรอกจ้ะ เมล็ดพวกเรามีเป็นล้าน
เกิดเป็นหินได้มากมาย
พวกพี่ๆ เราชะเก็บเราไว้ที่ไหนได้โดยอะหนาดนั้น
แล้วขวดต้องมีขนาดใหญ่มากเห็นถึงจะมีขนาด
เพียงพอกับเรา ซึ่งใจพี่เรื้อยๆ
กรรย้ายพวกเรามาปลูกในสภาพธรรมชาติแบบ
นี้ดีแล้วหละ

สถานการณ์ปัจจุบัน
พบว่ากล้วยไม้หลายชนิดกำลังเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์
จากการที่ป่าถูกโค่นล้ม ถูกทำลายพื้นที่ป่าอย่างรวดเร็ว
เพื่อนำพื้นที่ไปใช้ประโยชน์ เหลือแต่ต้นไม้เล็กๆ
ให้เราเกาะ กล้วยไม้ที่เกาะจะออกดอกสวยงาม
พอที่จะขยายพันธุ์ต่อไปได้ ถูกกลืนกลืนออกจากป่า
จนเกือบหมดและอากาศจะสูญพันธุ์ในที่สุด
การนำหินกลิ้งที่เกาะจากเมล็ดปล่อยคืนสู่
ป่าเดิมที่เก็บผักกล้วยไม้มา จะช่วยรักษาฐานทางพันธุกรรม
ให้ทั่วทั้งในสภาพธรรมชาติที่กล้วยไม้ชนิดนั้นเจริญอยู่

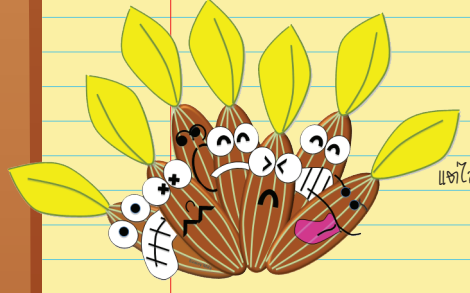

หินว่านะ การที่เราไม่เมล็ดมาก
อาจมีส่วนช่วยเพิ่มความหลากหลาย
ทางพันธุกรรม เพิ่มโอกาสในการอยู่รอดและการปรับตัวเข้ากับ
สภาพแวดล้อม(adaptation) ด้วยเหตุนี้แหละ
พวกพี่ๆ ที่องค์กรสวนพฤกษศาสตร์
เขาได้นำผักกล้วยไม้ไปอย่างพวกเรา มาเพาะเลี้ยงในขวด
จนได้หินกลิ้งที่เกาะและแข็งแรง จากหินปรับสภาพให้เราอยู่ใน
โรงเรือนเพาะชำ
ก่อนจะนำเรากลับไปอยู่ภูมิลำเนาบ้านเกิดเดิมที่คืนเคย
ของพวกเรา ถือว่าเป็นวิธีที่ดี ในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยไม้
ในแหล่งธรรมชาติ ให้เราอยู่กันได้อย่างมีความสุข

รู้จักนิด ก่อนนำกล้วยไม้ในขวดอย่างพวกเรา ออกมาสู่โลกภายนอก

การหาสถานที่ที่เหมาะสมให้พวกเราอยู่
มีอากาศถ่ายเทที่ดี มีลมพัดผ่าน สำหรับกล้วยไม้ในประเทศไทยอย่างพวกเรา
ต้องการแสงแดด 50-60% อุณหภูมิ 25-35°C ความชื้นสัมพัทธ์ในอากาศ 60-80%
ยิ่งหากเราได้รับน้ำและแสงแดดอ่อนๆ ในช่วงเช้า จะทำให้เราได้รับสารอาหาร จากกระบวนการสังเคราะห์ด้วยแสงของพวกเรา
เพราะน้ำจะเป็นองค์ประกอบในการสังเคราะห์ด้วยแสง และแสงแดดก็จะช่วยให้ใบของเรามีการคายน้ำ
ทำให้รากดูดน้ำและแร่ธาตุ
บางคนอาจนำพวกเราไปติดกับกิ่งไม้หรือลำต้นได้ แต่ต้องเลือกต้นไม้ที่มีอายุยืน
และมีเปลือกขรุขระ ภูมิชื้นได้ดี เพื่อให้รากของพวกเราเกาะยึดได้ และได้รับความชื้นจาก
เปลือกไม้ด้วย ซึ่งการรดน้ำและให้ปุ๋ยที่พอเหมาะ จะทำให้เราเจริญเติบโตได้ดี
และที่สำคัับ เราจะมีดอกให้ดูกันชื่นชมแน่นอน

การปลูกลีงในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม
หากเราได้รับแดดจ้าในช่วงบ่าย เราคงต้อง...เหงึกรอบชายแ่น การรดน้ำควรรด
ตอนเช้า ถ้ามีฝนชุกช่วงนั้นอาจงดการให้น้ำ ในช่วงแล้งอาจเพิ่มการให้น้ำในชอนบ่อ 3-4 โมงเย็น
แต่ไม่ควรให้น้ำมากและในช่วงเย็น เพราะอากาศทำให้รากและต้นกล้วยไม้เน่าได้ง่าย เนื่องจากความชื้นในเครื่องปลูกมีอยู่เสมอ
การเทน้ำทำลายของแมลงและโรคหลายชนิดจึงเป็นไปได้ง่ายยขึ้น หากเป็นไปได้ช่วยดูแลพวกเราได้ห่างไกลจาก
โรคและแมลงต่างๆ ไม้อย่างนั้นนอกจากเราจะไม่สามารถมีดอกสวยงาม
ให้ดูกันชมได้แล้ว เราคงต้องเฝ้าชวยในที่สุด

**** หลังออกปลูกแล้ว พวกเราคงอยู่ในสภาพไหน... ขึ้นอยู่กับคุณแล้วหละ ****